

Є. В. Кисельов,
аспірант, Таврійський національний університет ім. В. І. Вернадського, м. Київ

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.2.216

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕХАНІЗМІВ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ

I. Kyselov,
Postgraduate student, V. I. Vernadsky Taurida National University, Kyiv

PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF ENERGY SECURITY

У статті здійснено виокремлення адаптивних механізмів публічного управління функціонуванням енергетичних систем. Визначено стратегічні загрози енергетичній безпеці. Стратегічні загрози енергетичної безпеки породжують негативний імпульс, що проходить між системними зв'язками від елемента до елемента економічної системи країни, що включає і енергетику, і взаємодію між іншими елементами підсистем. Або, іншими словами, товарні та фінансові ланцюжки передають негативний імпульс, сформований тією чи іншою несприятливою подією, призводячи до зниження економічної активності та зниження рівня добробуту громадян. У рамках економічної системи відбувається або згасання, або посилення негативного початкового імпульсу, спричиненого реалізацією тієї чи іншої загрози енергетичній безпеці. Виокремлено принципи розвитку механізмів публічного управління забезпеченням енергетичної безпеки: принцип взаємопов'язаності (відповідно до цього принципу розвиток має здійснюватися з урахуванням екологічних, соціальних та економічних наслідків тих чи інших політичних рішень); принцип соціальної відповідальності комерційних компаній, що передбачає їх активну участь у реалізації суспільно важливих програм, що сприяють досягненню збалансованого розвитку; принцип глобальної відповідальності (збалансований розвиток може бути досягнутий лише на світовому рівні, що передбачає об'єднання фінансових, наукових, енергетичних та інших ресурсів світової спільноти); принцип наукового вирішення поточних соціальних, економічних, енергетичних та політичних проблем; принцип рівності всередині одного покоління та між різними поколіннями щодо доступу до ресурсів та можливостей задоволення своїх потреб. Обґрунтовано необхідність формування та реалізації комплексної енергетичної та економічної політики. Підкреслено, що забезпечення енергетичної безпеки в рамках зниження впливу реалізації стратегічних загроз енергетичній безпеці на якість життя населення можливе через формування та реалізацію комплексної енергетичної та економічної політики, спрямованої на створення таких соціально-економічних та фінансових умов, які дозволять нівелювати деструктивний ефект несприятливих стресових явищ.

The article highlights the prospects of development of mechanisms of public administration of energy security. Strategic threats to energy safety insuring are identified. Strategic threats to energy safety generate a negative impulse between system links from element to element of the country's economic system, including both energy and interaction between other elements of subsystems. Or, in other words, commodity and financial chains transmit a negative impulse formed by one or another adverse event, leading to a decrease in economic activity and a decrease in the level of welfare of citizens. Within the economic system, there is either a decay or an increase in the negative initial impulse caused by the implementation of a particular threat to energy security. The principles of development of mechanisms of public administration of energy safety are allocated: the principle of interconnectedness (in accordance with this principle, development should be carried out taking into account the environmental, social and economic consequences of certain political decisions); the principle of social responsibility of commercial companies, which provides their active participation in the implementation of socially important programs that contribute to the achievement of balanced development; the principle of global responsibility (balanced development can be achieved only at the world level, involving the unification of financial, scientific, energy and other resources of the world community); the principle of scientific solution of current social, economic, energy and political problems; the principle of equality within the same generation and between different generations regarding access to resources and opportunities to meet their needs. The necessity of formation and implementation of complex energy and economic policy is

substantiated. It is emphasized that energy safety ensuring within the framework of reducing the impact of the implementation of strategic threats to energy safety on the quality of life of the population is possible through the formation and implementation of a comprehensive energy and economic policy aimed at creating such socio-economic and financial conditions that will level the destructive effect of adverse stress events.

Ключові слова: механізми публічного управління, енергетична безпека, енергетична політика, стратегічні загрози.

Key words: public administration mechanisms, energy safety, energy policy, strategic threats.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

На поточному рівні науково-технічного та соціального розвитку стає реальною можливість переходу енергетики, а слідом за нею та економіки, до нової парадигми функціонування. У найбільш загальному вигляді трансформація енергетичного укладу, що склався, характеризується фундаментальними змінами в енергетичній системі, пов'язаними з переходом до нових видів палива і технологій перетворення енергії. Історично перехід до нового енергетичного укладу завжди був пов'язаний з переходом до нового домінуючого виду енергетичних ресурсів (від деревини до кам'яного вугілля, від кам'яного вугілля до нафти, від абсолютного домінування у світовому енергобалансі нафти до збільшення частки природного газу, що використовується) і появою зеленої енергетики. Перехід до стійкої енергетики передбачає впровадження та поширення безлічі різних нових технологій (у тому числі інформаційних) та значну диверсифікацію енергетичного балансу у поєднанні з більш ефективним використанням вуглеводнів.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Концепція стійкої енергетики також перебуває у стадії свого становлення: у роботах вчених і практиків рідко зустрічаються комплексні, всебічні дослідження структури, динаміки та закономірностей розвитку стійкої енергетики. Вивчаючи проблеми енергетики, дослідники часто концентруються на більш вузьких проблемах: розвиток поновлюваних джерел енергії, способи зниження викидів парникових газів, підвищення енергоефективності економіки, посилення енергетичної безпеки та інших.

МЕТА СТАТТІ

Метою роботи є виокремлення перспектив розвитку механізмів публічного управління забезпеченням енергетичної безпеки.

Для досягнення поставленої мети в роботі пропонується поставити та вирішити такі завдання:

- визначити стратегічні загрози енергетичній безпеці;
- обґрунтувати необхідність формування та реалізації комплексної енергетичної та економічної політики;
- виокремити принципи розвитку механізмів публічного управління забезпеченням енергетичної безпеки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Проблема впливу реалізації загроз енергетичної безпеки на якість життя населення ставить питання необхідності вирішення проблем забезпечення енергетичної безпеки у межах всієї соціально-економічної системи, а не лише в межах національної енергетики. Стратегічні загрози енергетичної безпеки породжують негативний імпульс, що проходить між системними зв'язками від елемента до елемента економічної системи країни, що включає і енергетику, і взаємодію між іншими елементами підсистем. Або, іншими словами, товарні та фінансові ланцюжки передають негативний імпульс, сформований тією чи іншою несприятливою подією, призводячи до зниження економічної активності та зниження рівня добробуту громадян. У рамках економічної системи відбувається або згасання, або посилення негативного початкового імпульсу, спричиненого реалізацією тієї чи іншої загрози енергетичній безпеці. Імпульс посилюється, коли внаслідок неефективної роботи системи він прискорює внутрішні деструктивні процеси, що призводить до зниження якості життя населення [2; 4].

Негативний імпульс може мати різну природу, проте в кінцевому підсумку він негативно впливає на якість життя населення, призводячи до зниження як реально наявних доходів, так і темпів економічного зростання.

Поширення негативного імпульсу не може бути одностороннім (лінійним) з одного сегмента до іншого. Потрапляючи до наступного сегмента свого впливу, імпульс видозмінюється і з ланцюжках міжсистемних зв'язків ініціює нові негативні зміни у сегментах свого первісного поширення.

Фактично чим нижча виробнича та економічна ефективність енергетичних компаній, чим вища монополізація енергетичного ринку, чим нижча якість та кількість міжсистемних зв'язків тощо, тим вищий деструктивний ефект реалізації стратегічної загрози в енергетичній системі, що призводить до зниження рівня добробуту громадян [2; 3].

Коли провідну роль у національній економіці відіграє енергетичний сектор, виробнича діяльність слабо диверсифікована, а багато фірм-виробників працюють з низьким "запасом міцності" (мають високу точку беззбитковості), тоді негативні процеси, зумовлені реалізацією загроз енергетичній безпеці, призводять до лавиноподібного ефекту, вираженого у падінні сукупного попиту та ділової активності. Соціальна сфера може посилювати деструктивний ефект негативного імпуль-

су насамперед через високий ступінь соціальної нерівності, низьку мобільність трудових ресурсів та високий рівень корупції, що призводить до зниження адаптивних механізмів економіки та кризових явищ [1; 4].

Забезпечення енергетичної безпеки в рамках зниження впливу реалізації стратегічних загроз енергетичній безпеці на якість життя населення можливе через формування та реалізацію комплексної енергетичної та економічної політики, спрямованої на створення таких соціально-економічних та фінансових умов, які дозволять нівелювати деструктивний ефект несприятливих стресових явищ.

Комплексний соціально-економічний розвиток, що дозволяє вирішувати проблему забезпечення енергетичної безпеки за рахунок підвищення адаптивних властивостей енергетичних та економічних систем, зниження чутливості рівня добробуту громадян до стресів різної природи тощо може бути забезпечено в рамках реалізації концепції сталого розвитку [2; 3].

Зокрема, в рамках концепції сталого економічного розвитку повинні бути сформульовані наступні принципи такого розвитку, інтегровані у практику вирішення соціальних, економічних та екологічних проблем.

1. Принцип взаємопов'язаності. Відповідно до цього принципу розвиток має здійснюватися з урахуванням екологічних, соціальних та економічних наслідків тих чи інших політичних рішень.

2. Принцип соціальної відповідальності комерційних компаній, що передбачає їх активну участь у реалізації суспільно важливих програм, що сприяють досягненню збалансованого розвитку.

3. Принцип глобальної відповідальності. Збалансований розвиток може бути досягнутий лише на світовому рівні, що передбачає об'єднання фінансових, наукових, енергетичних та інших ресурсів світової спільноти.

4. Принцип наукового вирішення поточних соціальних, економічних, енергетичних та політичних проблем.

5. Принцип рівності всередині одного покоління та між різними поколіннями щодо доступу до ресурсів та можливостей задоволення своїх потреб [1; 4].

Таким чином, концепцію сталого розвитку можна визначити як концепцію збалансованого розвитку, спрямовану на забезпечення балансу інтересів сьогодення та майбутніх поколінь, балансу інтересів суспільства та довкілля, балансу інтересів різних представників суспільства тощо. Незважаючи на те, що концепція сталого розвитку ще перебуває на стадії становлення, сам факт входження цієї концепції в сучасний науковий та політичний дискурс позитивно впливає на практику управління.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМКУ

У цілому, як результат проведеного дослідження, у роботі було отримано такі висновки.

1. Визначено стратегічні загрози енергетичній безпеці. Фактично чим нижча виробнича та економічна ефективність енергетичних компаній, чим вища монополізація енергетичного ринку, чим нижча якість та кількість міжсистемних зв'язків тощо, тим вищий деструктивний ефект реалізації стратегічної загрози в енер-

гетичній системі, що призводить до зниження рівня добробуту громадян.

2. Обґрунтовано необхідність формування та реалізації комплексної енергетичної та економічної політики. Підкреслено, що забезпечення енергетичної безпеки в рамках зниження впливу реалізації стратегічних загроз енергетичній безпеці на якість життя населення можливе через формування та реалізацію комплексної енергетичної та економічної політики, спрямованої на створення таких соціально-економічних та фінансових умов, які дозволять нівелювати деструктивний ефект несприятливих стресових явищ.

3. Викоремлено принципи розвитку механізмів публічного управління забезпеченням енергетичної безпеки: принцип взаємопов'язаності (відповідно до цього принципу розвиток має здійснюватися з урахуванням екологічних, соціальних та економічних наслідків тих чи інших політичних рішень); принцип соціальної відповідальності комерційних компаній, що передбачає їх активну участь у реалізації суспільно важливих програм, що сприяють досягненню збалансованого розвитку; принцип глобальної відповідальності (збалансований розвиток може бути досягнутий лише на світовому рівні, що передбачає об'єднання фінансових, наукових, енергетичних та інших ресурсів світової спільноти); принцип наукового вирішення поточних соціальних, економічних, енергетичних та політичних проблем; принцип рівності всередині одного покоління та між різними поколіннями щодо доступу до ресурсів та можливостей задоволення своїх потреб.

Література:

1. Земляний М.Г. До оцінки рівня енергетичної безпеки. Концептуальні підходи / М.Г. Земляний // Стратегічна панорама. — 2009. — № 2. — С.56—64.
2. Мороз О. В., Карачина Н. П., Шиян А. А. Концепція економічної безпеки сучасного підприємства: монографія. Вінниця: ВНТУ, 2011. 241 с.
3. Пудичева Г. Енергетична безпека підприємств в контексті сталого розвитку економіки. Вісник соціально-економічних досліджень. 2016. Вип. 1. № 60. С. 179—185.
4. Стогній Б. С., Кириленко О. В., Денисюк С. П. Енергетична безпека України. Світові та національні виклики. Київ: Українські енциклопедичні знання, 2006. 408 с.

References:

1. Zemlianyi, M. H. (2009). "To assess the level of energy security. Conceptual approaches", *Stratehichna panorama*, vol. 2, pp. 56—64.
2. Moroz, O. V., Karachyna N. P., Shyian A. A. (2011), *Kontseptsiia ekonomichnoi bezpeky suchasnoho pidpriemstva: monohrafiia* [Concept of economic safety of modern enterprise: monograph], VNTU, Vinnytsia, Ukraine.
3. Pudychewa, H. (2006). "Bulletin of Socio-Economic Research", *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, vol. 1, issue 60, pp. 179—185.
4. Stohnii, B. S., Kyrilenko O. V., Denysiuk S. P. (2006), *Enerhetychna bezpeka Ukrainy. Svitovi ta natsionalni vykyky* [Energy safety of Ukraine. World and national challenges], *Ukrainski entsyklopedychni znannia*, Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 19.12.2023 р.